

Araştırma Makalesi

Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerde Psikolojik Yardım Almanın Önündeki Engeller

Mustafa Selim ALTINIŞIK*, Murat ŞAHİN**,
Esat ŞANLI***

Öz

Savaşlar ve iç karışıklıklar bireylerin ruh sağlığını derinden etkileyen ve içerisinde pek çok travmatik deneyimleri barındıran olgulardır. Suriye’de yaşanan savaş nedeniyle 30 yılı aşkın süredir dünyanın en büyük sığınmacı grubu olan Afganların yerini Suriyeliler almıştır. Pek çok Suriyeli meydana gelen bu savaş ve iç karışıklıktan olumsuz etkilenmiştir. Hatta savaş ve göçün getirdiği travmatik durumlara Suriyelilerin bir şekilde maruz kaldığı düşünülmektedir. Suriyeli göçmenlerin deneyimledikleri bu travmatik durumlar göz önüne alındığında psikolojik yardım hizmetlerinin gerekliliği kendisini göstermektedir. Ancak ilgili literatür incelendiğinde göçmen bireylerin psikolojik yardım hizmetlerine ulaşamadıkları görülmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu çalışmada, geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engellerin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma yöntemleri kullanılmış ve 19 geçici koruma altındaki Suriyeli ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler kapsamında geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engeller; bilgi düzeyleri, başa çıkma yöntemleri, sosyal ağ, dil ve kültür ve kendini açma beklentileri temalarında kategorize edilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmanın, geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engellerin ifade edilmesinde, ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler, Psikolojik Yardım, Göç, Damgalanma Endişesi, Dil Farklılıkları

* Öğr. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, mustafaselim.altinisik@omu.edu.tr ORCID: 0000-0003-1958-3421

** Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, murat.sahin@omu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9025-1860

*** Dr. Öğr. Üyesi., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, esat.sanli@omu.edu.tr ORCID: 0000-0001-8227-8097

Bu çalışma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 30.04.2021 tarihli ve 383 sayılı izin alınmıştır.

Makale Geliş Tarihi: 01.06.2021 **Makale Kabul Tarihi:** 27.06.2022

Research Article

Barriers to Getting Psychological Assistance for Syrians under Temporary Protection

Mustafa Selim ALTINIŞIK*, Murat ŞAHİN**,
Esat ŞANLI***

Abstract

Wars and internal turmoil are phenomena that deeply affect the mental health of individuals and contain many traumatic experiences. Due to the war in Syria, Syrians have replaced Afghans, which have been the world's largest asylum seeker group for more than 30 years. Many Syrians have been adversely affected by this war and civil unrest. Even, they severely exposed to the traumatic situations brought by war and migration. Considering these traumatic situations experienced by Syrians, the necessity of psychological assistance services shows itself. However, when the literature is examined, it is seen that asylum seekers cannot access psychological assistance services. In this context, this study aims to explore the barriers that prevent Syrians under temporary protection from receiving psychological help. For the purpose of the study, qualitative research methods were used and interviews were conducted with 19 Syrian of under temporary protection. Obstacles in front of Syrians under temporary protection getting psychological help within the scope of the data obtained; levels of knowledge, coping methods, social networking, language and culture, and self-disclosure expectations. It is thought that this study will contribute to the relevant literature in expressing the obstacles in front of Syrians under temporary protection getting psychological help.

Keywords: *Syrians under Temporary Protection, Psychological Assistance, Immigration, Stigma Anxiety, Language Differences*

* Lecturer, Ondokuz Mayıs University, mustafaselim.altinisik@omu.edu.tr

** Assoc. Prof., Ondokuz Mayıs University, murat.sahin@omu.edu.tr

*** Assoc. Prof., Ondokuz Mayıs University, esat.sanli@omu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-1958-3421

ORCID: 0000-0002-9025-1860

ORCID: 0000-0001-8227-8097

Giriş

Suriyelilerin ülkelerindeki savaşa tanıklık etmelerinin ve zorlu göç süreçlerinin, onların üzerinde psikolojik açıdan derin yaralar açmış olduğu bilinmektedir (Ai, Peterson ve Ubelhor, 2002). Zira travmatik olaylara maruz kalma, psikolojik bozuklukların gelişmesi için güçlü bir risk faktörüdür ve ruh sağlığı üzerinde uzun vadeli ciddi etkileri mevcuttur (Steel ve ark., 2002). Çünkü önemli boyuttaki travmatik durumlarda ölüm ve ciddi yaralanma tecrübeleri ve bunlarla yüzleşme durumları sığınmacı bireylerde sıkça gözlemlenmektedir (Davis ve Orendovici, 2006). Yeniden yerleşim ülkesi bağlamında, sosyal destek eksikliği ve devam eden stres ile karakterize edilebilen önceki travma ile başa çıkmak, bu bireylerde psikolojik bir bozukluk gelişmesi riskinin artmasına neden olmaktadır (Steel ve ark., 2006). Anavatanından uzaklaşan göçmenlerin dışsal takviyelere ihtiyaç hissettiği bilinmektedir (Akhtar, 2018). Bu bağlamda sığınmacı bireylerin psikopatoloji geliştirme açısından büyük risk altında olduğu göz önüne alındığında (Giacco, Laxhman ve Priebe, 2018; Messer ve Wampold, 2002), özellikle Türkiye’de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin psikolojik yardım alma ile ilgili tutumları hayati önem taşımaktadır.

Sığınmacı olsun veya olmasın, genel olarak bireylerin psikolojik yardım alma serüvenlerinde çeşitli beklentiler bulunduğu bilinmektedir. Bu beklentiler psikolojik danışma sürecinin bir sonucu olmamakla birlikte bireylerin psikolojik destek alma süreçlerini önemli ölçüde belirlemektedir (Tinsley ve ark., 1984). Bireylerin bu bağlamda psikolojik yardım almalarını dolaylı veya doğrudan etkileyen durumlar söz konusudur (Komiya, Good ve Sherrod, 2000). Kişisel faktörler bu sürecin en başında gelmektedir (Fischer, 1972). Özellikle kolektif bilincin hâkim olduğu kültürlerle dâhil bireyler, sosyal gruplara duygusal olarak daha fazla bağlı olmakta ve davranışlarını şekillendirirken ailelerini göz önünde bulundurmaktadırlar (Tata ve Leong, 1994). Bu bağlamda, bu popülasyonlarda bulunan bireylerin de olumsuz değerlendirilme korkusu; bir psikolojik danışmana kendini açma veya psikolojik yardım alma niyetlerini olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir (Topkaya, 2011; Topkaya ve ark., 2020). Bireyin duygu, düşünce ve ihtiyaçlarını bir başka bireye ifade etmesini kapsayan kendini açma (Demirhan, 2002), aynı zamanda bireylerin psikolojik yardım alma

niyetlerini de etkileyebilmektedir. Bireylerin kendini açmadan düşük yarar beklentileri ve sosyal damgalanma endişeleri oldukça yaygın bir problem olsa da kültürel unsurlar ve göç gibi faktörlerden fazlasıyla etkilendiği bilinmektedir (Amri ve Bemak, 2013; Byrow ve ark., 2019; Yee, Ceballos ve Lawless, 2020). Ev sahibi toplumun da Suriyelilere yönelik önyargı ve olumsuz tutumları da eklendiğinde çeşitli sosyal sorunlar ortaya çıkmaktadır (Tanay Akalın, 2016). Bu durum dolayısıyla sığınmacıların psikolojik yardım almalarını aynı oranda etkileyebilmektedir (Sue, 1994).

Psikolojik yardım almayı etkileyen faktörlerden birisi de bireyin psikolojik yardım alma nedeniyle damgalanması endişesidir (Deane ve Chamberlain, 1994). Kaçınma faktörleri arasında bulunan sosyal damgalanma, bireyin kendini açması sonucunda meydana gelebilecek sosyal olarak onaylanmayan veya istenmeyen olduğuna dair algısını ifade etmektedir (Vogel, Wade ve Haake, 2006). Bu bağlamda bireylerde psikolojik yardım almaları sebebiyle damgalanma endişesinin, onların bir psikolojik danışmana kendini açmasından kaynaklanan yarar ve risk algısı ile önemli bir ilişkisi vardır. Beklenen yarar bireyin yardıma ilişkin yararlanma algısını ifade ederken, beklenen risk bireyin bir psikolojik danışmana kendini açmasından dolayı meydana gelebilecek tehlike algısı ile ilgilidir (Vogel ve Wester, 2003). Özellikle damgalanma ve kendini açma beklentileri incelenirken; travma, depresyon gibi psikolojik durumların araştırılması oldukça önemlidir (Vogel, Gentile ve Kaplan, 2008). Sığınmacı bireylerde özellikle psikolojik yardımdan kaynaklı damgalanma endişesinin yaygın olduğu bilinmektedir (Kira ve ark., 2014; May ve ark., 2014). Sığınmacı bireylerin yerleştikleri ülkelerdeki durumlarının belirsizlikleri de onların kendilerini açmalarını ve psikolojik semptomlarını bildirmelerini etkilemektedir. Bu durum Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerde de benzerdir. Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyeliler üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcıların sınır dışı edilme endişesi ile psikolojik bilgileri paylaşmak istemedikleri görülmüştür (Altınışik, 2019). Tüm bunlara ek olarak sığınmacıların yaşadıkları zorlu süreçlerden kaynaklanan güven eksikliği (Beltran, Llewellyn ve Silove, 2008), gizlilik ihlali endişeleri (Colucci ve ark., 2015), otorite olarak gördüğü figürlere karşı korkuları (Anstiss ve Ziaian, 2010), tercümana duyulan güvensiz-

likleri ve kendini açma durumunun sığınmacının kendisi ve aile üyelerini riske atacağı düşüncesi (Shannon ve ark., 2015), psikolojik yardım alma nedeniyle damgalanma endişelerini arttırabilir.

Psikolojik yardım almanın önündeki engellerden birisinin de kültür farklılıkları olduğu görülebilmektedir. Arap kültürünün hâkim olduğu ve olmadığı bölgelerdeki bireyler arasında ruh sağlığına ilişkin algı ve farkındalık değerlendirildiğinde, Arap kültürünün hâkim olduğu bireylerde psikolojik yardım alma nedeniyle sosyal damgalanmalarının daha yüksek olduğu bilinmektedir. Ayrıca çalışmalarda; ruh sağlığı sorunlarının; iblisler, kara büyüler, nazarlardan kaynaklandığına dair birçok bildirim söz konusudur (Zolezzi ve ark., 2018; Soheilian ve Inman, 2009). Bu durum dini öğretilerin, kültürel kalıpların, dini inançların ve aile geleneklerinin bir parçası olarak meydana gelebilmektedir (Dardas ve Simmons, 2015; Sewilam ve ark., 2015; Yusuf, Okasha, Hussien ve El Shafei, 2005). Bu gibi durumlar Suriye gibi Arap kültürünün hâkim olduğu ve çoğunluğu Araplardan oluşan ülkelerde (Central Intelligence Agency, 2014) bulunan bireylerin psikolojik yardım almalarının önünde önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır ve psikolojik yardım alma nedeniyle damgalanma endişesi ile derinden ilişkilidir. Tüm bunların yanında Arap kültürünün hâkim olduğu bölgelerden gelen sığınmacı bireyler üzerinde gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde; dil farklılıklarının (Saechao ve ark., 2012; Akay, Hamamcı ve Kurt, 2018; Kiselev ve ark., 2019), işlevsiz sosyal destek ağlarının (Bigatti ve ark., 2010) ve bilgi eksikliklerin (Shannon, 2015) sığınmacı bireylerin psikolojik yardım almanın önünde bir engel oluşturulduğu görülmektedir. Bu durumun Suriyeliler için de benzer olduğu düşünülmektedir (Altınışik, 2019).

Yukarıda ifade edilen bulgular; bilgi düzeyinin, kültürel faktörlerin, dil farklılıklarının, sosyal desteğin, kendini açmanın ve damgalanmanın Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engeller ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Fakat bu alanda gerçekleştirilen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engeller derinlemesine araştırılması gereken bir konudur. Çalışmada, çalışmanın aynı zamanda problem durumu olan ‘Geçici koruma altındaki Suriyelile-

rin psikolojik yardım almalarının önündeki engeller nelerdir?’ sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu doğrultuda geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engelleri araştırmayı amaçlayan bu çalışmanın, aynı zamanda tüm sığınmacı bireylerin psikolojik yardım almalarının önündeki engellerin ifade edilmesinde literatüre önemli ölçüde katkı sunacağı beklenmektedir.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Gerçekleştirilen bu çalışma, katılımcılar nezdinde toplumsal sistemlerin derinlemesine incelenmesini amaçlayan bilgi üretme yöntemlerinden biri olan (Özdemir, 2010) ve doğal ortamlardan elde edilen verilerin yorumlanmasına ve anlamlandırılmasına olanak sağlayan (Neuman, 2012) nitel araştırma modelinde tasarlanmıştır. Araştırmada nitel veri toplama türlerinden olan çevre ve algılara (Yıldırım ve Şimşek, 2008) ilişkin verilere odaklanılmıştır. Ek olarak araştırma, nitel araştırma perspektifleri göz önüne alındığında, düzensiz durumlarla ilgili oluşturulan düzen olguları barındıran kaos, fenomenoloji ve etnometodoloji perspektifleri temel alınarak oluşturulmuştur. Araştırmanın örnekleme belirlenirken olasılıklı olmayan amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ek olarak araştırmada verilerin toplanması için derinlemesine mülakat yöntemi belirlenmiştir ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırmanın örnekleme

Araştırma evrenini, 2011 yılından günümüze kadar Suriye savaşının ortaya çıkmasından itibaren, savaş nedeniyle Türkiye’ye göç eden geçici koruma altındaki Suriyeliler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda araştırma örnekleme bulunan 25-58 yaşları arasında 8 Kadın (Kadın katılımcılar ** ile kodlanmıştır) ve 11 Erkek (Erkek katılımcılar* ile kodlanmıştır) katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların Türkiye’de bulunma süreleri 4 ile 9 yıl arasında değişmektedir. Çalışmaya katılan katılımcıların bir kısmına göç alanında çalışmalar yürüten vakıf ve dernekler aracılığı ile ulaşılmıştır. Ayrıca kartopu ve zincir yöntemi ile katılımcılara ulaşılmış ve

örneklem kapasitesi arttırılmıştır. Çalışmaya katılan geçici koruma altındaki Suriyeliler gönüllülük esasıyla araştırmaya dâhil olmuşlardır.

Veri toplama araçları

Araştırmanın veri toplama araçları, demografik bilgi formu ve ilgili literatür incelenerek göç durumlarında psikolojik yardım almanın önündeki engeller göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından hazırlanmış 24 sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formudur. Araştırmada her bir veri toplama işlemi yüz yüze olarak tercüman aracılığı ile araştırmacı tarafından yaklaşık 40 dakika içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri ses kaydı ve katılımcı notları ile kayıt altına alınmıştır. Ses kaydı verileri ve katılımcı notları Türkçe ve Arapça bilen psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanı aracılığı ile Türkçeye çevrilerek deşifreler oluşturulmuştur.

Verilerin analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin işlenmesinde, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için; ilk araştırmaların kontrolünün ardından, diğer araştırmacılar tesadüfi yöntem aracılığı ile araştırma çıktıları olan yarı yapılandırılmış formlardan elde edilen deşifreleri kontrol etmişlerdir ve değerlendirmeler ilk araştırmacıların değerlendirmeleri ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca kodlama kriterleri için uzman görüşü alınmıştır. Daha sonra araştırmadan elde edilen veriler analiz edilerek temalar ve alt temalar oluşturulmuştur.

Etik kurul

Araştırma, bilimsel araştırma etik ilke ve kurallarına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda 30.04.2021 tarihli ve 2021-383 karar numaralı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu onayı alınmıştır.

Bulgular

Katılımcıların psikolojik yardım almalarının önündeki engeller hakkındaki düşünce ve deneyimlerine odaklanan bu çalışmada elde edilen bulgular; kategoriler, temalar ve alt temalar şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 1. Temalar ve Alt Temalar

Temalar	Bilgi	Başa Çıkma	Sosyal Ağ	Dil ve Kültür	Kendini Açma
Alt Temalar	1. Temel Bilgi Düzeyi	1. Kaçınma Dav.	1. Güvenilir Sosyal Destek Algısı	1. İkinci Dile Maruz Kalma	1. Algılanan Risk
	2. Psikolojik Danışma Deneyimi	2. Bastırma Dav.	2. İşlevsiz Sosyal Ağlar	2. Kültürel Farklılıklar	2. Damgalanma Endişesi
	3. Hizmete Ulaşabilme Bilgisi	3. Başa Çıkmanın İşlevsel Görülmesi			

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında, psikolojik yardım almayı olumsuz anlamda etkileyeceği düşünülen; bilgi düzeyleri, psikolojik sorunlarla başa çıkma yöntemleri, sosyal ağları, psikolojik yardımı engelleyen dil ve kültür farklılıkları ve kendini açma beklentileri temaları ve bunlara ait alt temalar altında kümelendiği görülmüştür.

Psikolojik danışma hizmetleri hakkındaki bilgi

Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmede ortaya çıkan temalardan ilki psikolojik danışma hizmetleri hakkındaki bilgi düzeyidir. Bu bağlamda katılımcılara; kendisi veya bir yakının psikolojik danışmanlık sürecini deneyimleme durumu, psikolojik danışmanlık süreci ile ilgili bilgi düzeyleri ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ulaşabilmeye ilişkin bilgi düzeylerine ilişkin sorular sorulmuştur. Analiz edilen yanıtlar çerçevesinde, psikolojik danışma hizmetleri hakkındaki bilgi düzeyinin geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarında önemli bir noktada olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda bu tema kendi içerisinde ‘temel bilgi düzeyi’, ‘psikolojik danışma deneyimi’ ve ‘psikolojik danışmanlık hizmetlerine ulaşabilme bilgisi’ olarak üç alt temaya ayrılmıştır.

Temel bilgi düzeyi

Katılımcıların psikolojik yardım almalarının önündeki engellerden biri olarak düşünülen onların psikolojik danışmanlık hizmetleri hakkındaki bilgi düzeylerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan ilk alt tema temel bilgi düzeyi temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde daha

çok lisans mezunu ağırlıklı olan katılımcıların çoğunun (13 kişi) psikolojik danışmanlık hizmetleri hakkında yetersiz bilgi düzeyinde sahip olduğu görülmüştür. Bu durumun nedenleri arasında en önemli faktörün kültürel faktörler olduğu düşünülmektedir.

Herhangi bir bilgiye sahip değilim. Yakınlarımdan birisi almıştı bir tek ondan aldığını duymuştum. Fakat içeriği ile ilgili hiçbir bilgim yok. İlgimi pek çekmedi. Psikolojik danışman, psikolog ve psikiyatrist kavramlarından bazılarını daha önce duydum fakat ne farkları olduğunu veya tam olarak ne iş yaptıklarını bilmiyorum. (K-1**)

Bu konuda çok bilgim yok. Sadece ismini duyuyorum. Psikolojik danışman, psikolog ve psikiyatrist kavramları ile ilgili kulaktan duyma bilgilere sahibim. Tam olarak karşılıklarını bilmiyorum. (K-2*)

İçeriği ile ilgili herhangi bir bilgim yok. Sadece duymuş olabilirim. Psikolog kelimesini duydum ne yaptığı hakkında pek bir bilgiye sahip değilim. (K-10*)

Özellikle bazı katılımcıların (4 kişi) yanıtları değerlendirildiğinde psikolojik danışmanlık ile ilgili bilgi düzeylerinin biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeninin eğitim düzeyinden kaynaklandığı söylenebilir. Özellikle lisansüstü eğitim seviyesine sahip olan Suriyeli bireylerin, her ne kadar psikolojik yardım almasalar da psikolojik danışmanlık hizmetleri hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Psikolojik danışmanlık hizmetleri; kişinin bir travma, belirli bir mücbir sebep veya sosyal, ekonomik ve kültürel nedenlerle maruz kaldığı, takip gerektiren psikolojik ve sosyal durumlar hakkında hizmet verir. Bir psikolojik danışmanın duygusal destek sağladığını, akıl hastalıklarının tedavisi için bir psikiyatristin ve bir araştırma psikoloğunun yardım sağladığını biliyorum. (K-6**)

Beceri örüntüsü konusunda yetersiz farkındalıktan mustarip birey için destek ve rehberlik olduğunu biliyorum. Psikolojik danışman, psikolog ve psikiyatrist kelimelerini daha önce duydum. Farklarını tam olarak bilmesem de genel olarak aynı anlamı ifade ediyorlar. Hepsini ruh sağlığı ile ilgili olmalılar. (K-8**)

Bunların dışında bazı katılımcıların (2 kişi) da psikolojik danışmanlık hizmetleri ile ilgili yanlış bilgilere sahip olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeninin kültürel faktörler ve düşük eğitim düzeyinden kaynaklandığı söylenebilir.

Aslında çok gereksiz bir şey olduğunu düşünüyorum. Çünkü sadece insan dinlediklerini biliyorum. İnsanları dinlemenin bir meslek olması çok garip. Bunu bir arkadaşım yapabiliyor. (K-14*)

Zor zamanlarda neler yapmamız gerektiği konusunda bize fikir söylenilen bir süreç olduğunu biliyorum. Psikolojik danışmanlar, sorunların üstesinden gelemediğimizde sorunlarımızı çözecek kişilerdir. (K-16*)

Psikolojik danışma deneyimi

Katılımcıların psikolojik yardım almalarının önündeki engellerden olarak düşünülen onların psikolojik danışmanlık hizmetleri hakkındaki bilgi düzeylerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan ikinci alt tema psikolojik danışma deneyimi temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların tamamının psikolojik danışma deneyiminin bulunmadığı görülmüştür. Bu durum psikolojik danışmanlık hizmetlerine ulaşma konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olan katılımcılarda bile aynıdır. Aynı zamanda; gelir düzeyi, cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerin psikolojik yardım alma deneyimlerinde değişkenliğe sebep olmadığı görülmüştür. Bu durumun kültürel faktörlerle ve ön yargılarla ilişkili olabileceğine ait yanıtlar ön plana çıkmaktadır.

Psikolojik danışma almadım. Çünkü bilmiyorum nasıl bir şey olduğunu. İyi geleceğini de düşünmüyorum. Eğer iyi gelseydi zaten savaştan sonra burada almış olurduk. (K-2*)

Asla almadım. Bizim kültürümüzde pek tercih edilen bir durum değil. Biraz daha manevi olarak zayıf kişilerin genellikle gündeminde olduğuna dair bir fikir var. (K-17**)

Bunun dışında katılımcılardan bazılarının (5 kişi), yakın çevrelerinde bulunan diğer Suriyeli bireylerin psikolojik danışma deneyimi yaşadıklarına şahit oldukları görülmüştür. Bu dolaylı etkiye dair açıklamalarda da tedavinin olumsuz izlenimlerine dair bir dolaylı deneyim izlenimi görülmüştür. Yakın çevresinde psikolojik danışmanlık deneyimi bulunan katılımcıların tamamında psikolojik danışmanlık hizmetlerine dair olumlu bir ifadeye rastlanmamıştır.

Psikolojik danışmanlık almadım. Sorunlarım çok şiddetli olduğunda dahi başvurmam. Bunun bir sebebi yok. Çünkü bizim kültürümüzde çok popüler değil. Arkadaşımın oğlu gecikmiş konuşmadan mustarip. Bu yüzden hastaneye gitti. Tedavinin bir kısmında yönlendirme ile bazı kuruluşlarda psikolojik destek sağlandı. Pek faydalı olduğunu söylemedi. (K-9*)

Ben psikolojik danışmanlık almadım. Fakat bir yakın arkadaşım almıştı. Ama neler yaşadığını bilmiyorum. Etkili olsaydı bana muhakkak söylerdi. Çünkü sıkıntılarımı biliyor. (K-19**)

Hizmete ulaşabilme bilgisi

Katılımcıların psikolojik yardım almalarının önündeki engellerden olarak düşünülen onların psikolojik danışmanlık hizmetleri hakkındaki bilgi düzeylerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan son alt tema psikolojik hizmetlere ulaşabilme temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların hemen hemen hepsinin (15 kişi) psikolojik danışmanlık hizmetlerine ulaşma konusunda yetersiz bilgi düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların kendini açmalarından beklenen riskten kaynaklı olarak psikolojik danışmanlık hizmetlerine ulaşma konusunda bilgi edinmedikleri ve bu konuyu araştırma gereksinimi duymadıkları görülmüştür.

Nereye başvuracağımı ve nasıl bir süreç olduğunu bilmiyorum. Çoğu Suriyelinin gündeminde olan bir konu değil. Ben dâhil Suriyelilerin psikolojik danışmanlık hizmetlerine ulaştıklarını düşünmüyorum. Çünkü kimse gitmem gerektiğini söylemiyor. Ben de araştırmadım. Nasıl gidilir bilmiyorum. Zaten gitmesi gerektiğini söylese bile ulaşacaklarını çok düşünmüyorum. Ayrıca sorunları kayıt altına alabilirler. (K-2*)

Hayır. Bilmiyorum. Bu konuda bizi kandırabilirler. Bilgilerimizi alıp bizi tehdit edebilirler. Ancak bir Suriyeli arkadaşımın aldığını görürsem ve faydalı olduğunu söylerse yardım alabilirim. Suriyelilerin psikolojik yardıma ulaşmalarının önünde çeşitli engeller var. Nereden ulaşacağımı bilmiyorum. Diğerlerinin de bildiğini düşünmüyorum. Ayrıca fayda sağlayacağını da düşünmüyorum. Tam tersi zarar verebilir. (K-3**)

Psikolojik danışmanlık hizmetlerine belirli düzeyde ulaşabilme bilgisine sahip olan katılımcıların da çeşitli nedenlerden dolayı tercih etmedikleri görülmüştür. Psikolojik hizmetlere belirli düzeyde ulaşabilme bilgisine sahip olan Suriyelilerde; damgalanma düşünceleri, hizmetin yetersizliğine dair algılar ve maddi külfetinin fazla olduğuna dair ifadeler görülmüştür.

Evet, nerelere başvuracağımı biliyorum. Hastaneye gidebilirim veya bana rehberlik ediyorlar. Ama mülteci kelimesine dair çekincelerim var, biz mülteci değiliz, bizler, adaletsizlikten, açlıktan, bombalamadan, kimyasallardan, köleleştirmeden, baskıdan ve aşağılanmadan, yoksunluktan kurtulanlarız. Özur dilerim, ama bu kelime beni süreçte rahatsız edebilir. (K-17**)

Destek merkezlerinin etkileşimine göre ulaşılabilir. Ancak çoğu Türk bölgesinde ve Türklere hizmet ediyor. Bize ücretsiz olarak

yardım edebilecekleri profesyonel çok yer göremiyorum. Bazı derneklerde var ama oraya kayıtlı olman lazım. Kayıtlı olanlar bile iyi bir şekilde faydalanamıyor. Sadece işlevsiz olarak yardım odaları bulunuyor. Psikologları başka işlerle uğraşiyor. Ben nerelere başvuracağımı biliyorum ama çok fazla yardım, tavsiye ve destek beklemiyorum. Çünkü içten bir şekilde yapılacağına inanmıyorum. Keşke bu fikrimi değiştirebilecek şekilde bu hizmetler gerçekleştirilse. (K-8**)

Şehir içerisinde psikolog ofisleri var ama herkes için değil. Bazı kimseler ulaşabiliyorlar. Zaten burada öyle bir kültür yok. Ayrıca bu iş için çok paralarının olması gerekli. Çünkü maliyet gerektiriyor. Durumu kötü olanlar ulaşamayabilir. (K-6**)

Başa çıkma yöntemleri

Geçici koruma altındaki Suriyelilerle gerçekleştirilen görüşmede ortaya çıkan temalardan ikincisi göç sürecinde maruz kalınan olumsuz durumlarla başa çıkma yöntemleridir. Bu durumun psikolojik danışmanlık hizmetlerine ulaşmada etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda katılımcılara; göç öncesi, sırası ve sonrasında deneyimlenin olumsuz durumlara yönelik başa çıkma yöntemlerine ve bu yöntemlerin işlevselliğine ilişkin sorular sorulmuştur. Analiz edilen yanıtlar çerçevesinde, başa çıkma yöntemlerinin geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarında önemli bir noktada olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda bu tema kendi içerisinde ‘kaçınma davranışı’, ‘bastırma davranışı’ ve ‘başa çıkmanın işlevsel görülmesi’ olarak üç alt temaya ayrılmıştır.

Kaçınma davranışı

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engellerden olarak düşünülen göç sürecinde deneyimlenen olumsuz durumlara karşı başa çıkma yöntemlerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan ilk tema kaçınma davranışı temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlasının (10 kişi) göç süreci ile ilgili psikolojik sorunlar meydana geldiğinde kaçınma davranışı gösterdikleri görülmüştür. Verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunlukla kendini açmalarından beklenen riskten kaynaklı olarak kaçınma davranışları sergiledikleri görülmektedir. Ayrıca sürecin geçici olduğunu ve bu süreçte biraz daha sabırlı davranmalarına ilişkin algılar mevcuttur.

Ruhsal olarak kendimi kötü hissettiğimde çok dikkatli davranıyorum. Ve işler sürekli hayal kırıklığıyla daha da ileri gidebilir, bunu biliyorum. O yüzden dikkatli ve rasyonel olmaya çalışıyorum. Faydalı işlere odaklanıyorum. Sorunları görmezden gelmek zorunda kalabiliyorum. (K-18*)

Sorun hissettiğim anda zamanda kaçıyorum, uzaklaşıyorum ve çıkıyorum veya Netflix'te bir film izliyorum. (K-9*)

Çok sinirleniyorum, kendimi kötü hissediyorum ama daha fazla soruna neden olmamak için kimsenin benimle konuşmasını istemiyorum. Herkesten uzaklaşıyorum. (K-4*)

İzolasyon uyguluyorum kendime. İnsanlardan ve sorunlardan uzaklaşıyorum. Konuşmak istemiyorum. Kimseye anlatmak istemiyorum. (K-3**)

Bastırma davranışı

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engellerden olarak düşünülen göç sürecinde deneyimlenen olumsuz durumlara karşı başa çıkma yöntemlerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan ikinci alt tema kaçınma davranışı temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların bir kısmının (7 kişi) göç süreci ile ilgili psikolojik sorunlar meydana geldiğinde bastırma davranışı gösterdikleri görülmüştür. Verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunlukla sorunlarla yüzleşmek yerine sorunları geçiştiren ve belli bir süre unutturan davranışlarda bulunduğu görülmüştür.

Beni rahatlatan şeyler yaparım. Resim çizmek, yürümek gibi hobiler yaparım. Bunlar sorunu bir süre unutturuyor. (K-1**)

İbadetle Allah'a yaklaşarak ondan kurtulmaya ve olumsuz durumu bastırmaya çalışıyorum. (K-11*)

'Kapa çeneni ve kalbimde tut' diyorum kendimi ve bunu yapıyorum. Burada bulunduğum sürede bunu yapmayı düşünüyorum. Çünkü başıma iş gelsin istemiyorum. (K-4*)

Bunu uzun sürmeyecek bir geçiş olarak ele alıyorum ve diğerlerinden daha iyi bir konumdayım, durumu çok sefil ve psikolojisi çok bozuk olan insanlar var. Bu sürede olumsuz durumları gizleyebilecek her şeyi tercih ediyorum. Sorunu çıktı yere geri göndermeye çalışıyorum. Bu sürede orada bir yerde kilitli kalmalı. Sabretmeye çalışıyorum. Göçün başlangıcının zor olduğunu ve üstesinden gelmem gerektiğini, daha sonra hayatıma yansıdığını ve burada ailem ve arkadaşlarım olduğunu gördüm. Yani sorunu sorun olarak görmemekle üstesinden gelebiliyorum. (K-15*)

Başa çıkmanın işlevsel görülmesi

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engellerden olarak düşünülen göç sürecinde deneyimlenen olumsuz durumlara karşı başa çıkma yöntemlerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan son alt tema başa çıkmanın işlevsel görülmesi temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların bir kısmının (14 kişi) maruz kaldıkları psikolojik sorunlar karşısında kullandıkları başa çıkma yöntemlerini işlevsel olarak algıladıkları görülmüştür. Bu bağlamda bu durumun geçici koruma altındaki Suriyelilerde psikolojik danışmanlık hizmetlerine başvurularında bir engel oluşturduğu söylenebilir.

Evet. En azından unutturuyor. Belli bir süre düşünmemiş oluyorum. Düşünmezsen sorun çıkartmazsın. Sorun çıkartmazsan başka bir sorun daha çıkmaz. Bu işe yaradığını gösterir. Az sorun çok sorundan daha iyidir. (K-1**)

Evet. İşe yaradığını düşünüyorum. Bir sorun tam olarak çözülmese bile sürece katkısı var. (K-9*).

Katılımcıların bazıları (5 kişi), göç süreci ile ilgili psikolojik sorunlara maruz kaldığında kullandıkları başa çıkma yöntemlerinin işlevsel olmadığını ifade etmektedir. Bu durumun; işlevsiz başa çıkma yöntemlerine sahip olduğunu düşünen katılımcıların, psikolojik yardım almaya yönelmelerinin aksine daha çok kaçınma ve bastırma davranışına sebep olduğu görülmektedir. Bu bağlamda işlevsiz başa çıkma yöntemlerine sahip olduğunu düşünen geçici koruma altındaki Suriyelilerin, bu durumu psikolojik yardım almalarında bir engel olarak görmedikleri söylenebilir.

Üstesinden gelemediğimi düşünüyorum ama konjunktivit (körlükten daha alt düzey bir göz hastalığı) körlükten daha iyidir. Bir süre kendinizi güvende hissedebilirsiniz. Ailenin temel ihtiyaçlarını, özellikle de ergenlik çağına gelmiş olanları güvence altına alma saplantısı, bu garip durumların üstesinden gelmenin önünde bir engel olmaya devam ediyor. Başa çıkma yöntemlerimin elbette tam olarak yardımcı olmadı, yaramayacak da. Ama dediğim gibi konjunktivit körlükten daha iyi ve kolay bir durumdur. (K-18*)

Sosyal ağ

Geçici koruma altındaki Suriyelilerde gerçekleştirilen görüşmede ortaya çıkan temalardan üçüncüsü onların sahip oldukları sosyal ağıdır. Bu bağlamda katılımcılara; sorunlarını paylaşabildiği sosyal destek kaynaklarının

bulunup bulunmadığı, sorunlarını paylaşabildiği kaç kişi olduğu, sosyal destek kaynaklarının işlevsel olup olmadığı sorulmuştur. Analiz edilen yanıtlar çerçevesinde, katılımcılarda sosyal ağlarının onların psikolojik yardım alma süreçlerinde önemli bir noktada olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda sosyal ağlar teması oluşturulmuş ve kendi içerisinde, güvenilir sosyal destek algısı ve işlevsiz sosyal ağlar olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır.

Güvenilir sosyal destek algısı

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engelleri etkileyeceği düşünülen sosyal ağlara ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan ilk alt tema güvenilir sosyal destek algısı temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların çoğunun (14 kişi) olumlu sosyal destek algısına sahip olduğu görülmektedir. Özellikle sorunlarını paylaşabileceği bir sosyal ağ içerisinde bulduklarını düşünmeleri ve kalabalık olarak konaklama ihtiyaçlarını gidermeleri, geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarını engelleyen bir faktör olarak görülmüştür. Zira veriler incelendiğinde spesifik zorluklara maruz kalan geçici koruma altındaki Suriyelilerin profesyonel yardım almak yerine güvendikleri sosyal destek kaynaklarından geçici çözümler sağladıkları anlaşılmaktadır.

8 kişi ile birlikte yaşıyoruz. İyi arkadaşlarım var. Ailemden yanımda olanlar var. Onlar her zaman yanımdalar. Kaldığım yerde kalabalık bir şekilde kalıyoruz. Sorunlarımız benzer ve birbirimize yardım ediyoruz. Bu sorunları sonlandırmaya da biraz hafifletebiliyor. Psikolojik sorunları bu şekilde çözebiliyoruz. Erkek kardeşim özellikle en özel sorunlarımı anlatabildiğim birisi. (K-5*)

Biz 5 kişiyiz ve onlar benim, eşim ve çocuklarım. Sorunlarımız bir ve onlardan ben sorumluyum. Ailem, kardeşlerim, arkadaşlarım ve bazı sınıf arkadaşlarım var. Onlarla iletişim halindeyim. Sorunlar arttığında veya kendimi bu hale düştüğüm için suçlamaya başladığımda onlarla konuşurum. Bu beni rahatlatıyor. Suriyeli arkadaşlarımla da benzer şekilde süreçten etkilendiğimizi gördüm. Bu da yalnız olmadığımı hissettirdi. Özellikle iş ararken veya işten atılınca birlikte fikir alışverişi yapıyoruz. Savaşta akrabası ölen benim gibi arkadaşlarım var. Bunu görmek kötü ama yalnız olmadığımı bilmek beni rahatlatıyor. Bu gibi konuları aramızda konuşuyoruz. Bu bir süre bizi rahatlatıyor. (K-15*)

İşlevsiz sosyal ağlar

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engelleri etkileyeceği düşünülen sosyal ağlara ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan son alt tema işlevsiz sosyal ağlar temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcılardan bazılarının (5 kişi) işlevsiz sosyal destek algısına sahip olduğu görülmektedir. Kalabalık olarak konaklasalar dahi, özellikle sorunlarını paylaşabileceği güvenilir bir sosyal ağ içerisinde bulunmadığını düşünen Suriyeli katılımcıların psikolojik destek almak yerine daha çok sorunlarını bastırdığı ve kendini saklama davranışı sergilediği görülmüştür. Bu durumun geçici koruma altındaki Suriyelilerin daha çok içe kapanmasına sebep olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda başa çıkma yöntemleri teması içerisinde bulunan kaçınma ve bastırma alt temaları ile işlevsiz sosyal ağlar temasının ilişkisi bulunmaktadır.

Biz iki kişi yaşıyoruz. Eşim ve ben. Şikâyet ve sorunlarım konusunda yalnızca Rabbime danışırım. Ve sevdiğilerimiz ve Allah katında kardeşlerimiz var fakat onlara pek danışmam. Çünkü bana yardımcı olacaklarını düşünmüyorum. Beni daha fazla yorabilirler. Zaten onların da süreçten dolayı sağlıklı olabileceklerini düşünmüyorum. Psikolojik sorunlar özel bilgilerdir. Özel bilgiler yalnızca özel kişiye söylenir, her biri durumuna göre ve çevremdeki her kişinin kendi bilgileri vardır, yani bir arkadaşın karısının bilmediğini bildiği şey ve bunun tersi de geçerlidir. O yüzden ben kimseye anlatmamayı tercih ediyorum. Psikolojik danışmana da anlatmamayı tercih ederim. Çünkü bana zarar verebilir. O yüzden unutmayı ve dua etmeyi daha işlevsel görüyorum. (K-13**)

Dil ve kültür

Geçici koruma altındaki Suriyeliler ile gerçekleştirilen görüşmede ortaya çıkan temalardan dördüncüsü onların dil ve kültür farklılıklarıdır. Bu bağlamda katılımcılara; göç ettikleri toplumdaki dile ve kültüre hâkimiyet düzeyi, psikolojik sorunlarını ifade edebilmedeki dil ve kültür yeterlilikleri, dil ve kültüre aidiyet düzeyleri ve bu durumları psikolojik yardım almalarının önünde bir engel olarak görüp görmemelerine ilişkin algıları sorulmuştur. Analiz edilen yanıtlar çerçevesinde, geçici koruma altındaki Suriyelilerde dil ve kültürün onların psikolojik yardım alma süreçlerinde önemli bir noktada olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda dil ve kültür teması oluşturulmuş ve kendi içerisinde; ikinci dile maruz kalma ve kültürel farklılıklar olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır.

İkinci dile maruz kalma

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engelleri etkileyeceği düşünülen dil ve kültür farklılıklarına ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan ilk alt tema ikinci dile maruz kalma temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcılardan hemen hemen hepsi (17 kişi); konuşma ve anlaşılma düzeyleri farklılık göstermeksizin ikinci dile maruz kaldıkları için kendilerini ifade etmekte zorluk yaşayabildiklerini ve sıklıkla yanlış anlaşılabilirliklerini ifade etmektedir. Ayrıca bunlardan hemen hemen hepsi (15 kişi) bu durumun psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarını da olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Tam olarak Türkçeye hâkim olduğum söylenemez. Tamamen hâkim olmak da çok zor. Özellikle yabancılara kendimi ifade etmemi ve sorunlarımı anlamamı çok fazla etkiliyor. Kendimi ifade edemiyorum. Karşı taraf beni anlamıyor. Yanlış anlaşılacak için susuyorum. Böyle bir durumda psikolojik sorunları anlatmak ve bunların yanlış bilinmesi çok kötü olabilir. (K-4*)

%70 oranında hâkim olduğum söylenebilir. Ama bu kendimi ifade edemediğim gerçeğini değiştirmez. Duruma bağlı olarak, örneğin Suriye’de otuzdan fazla Türk askeri şehit edildiğinde, dairemin kapısında bir kavga çıktı ve komşum bizi Türkleri öldürmekle suçladı ve burada oturuyorduk. Ayrıca öfke ve çılgınlık attığı için kendimi savunmak ve ona askerler gibi bir kurban olduğumu ve onları öldürenin düşmanım olduğunu açıklamak zordu. Bu olay psikolojimi çok etkiledi. Psikolojik yardım almanın önünde de dilin çok etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü psikolojik desteğin basit kelimelere değil, derin bir açıklamaya ve anlayışlı fikirlere ihtiyacı var. (K-15*)

Kültürel farklılıklar

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engelleri etkileyeceği düşünülen dil ve kültür farklılıklarına ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan ikinci alt tema kültürel farklılıklar temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcılardan çoğunun (14 kişi) kültürel farklılıklara uyum sağlamanın zor olması nedeniyle yanlış anlaşılma durumlarını ifade etmektedir. Ayrıca bunlardan birçoğunun (10 kişi) bu durumun psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarını da olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Bu bağlamda geçici koruma altındaki Suriyelilerde ikinci dile maruz kalma durumunun etkilerinin, kültürel farklılıklardan daha baskın bir şekilde psikolojik yardım alma sürecinde engel olarak görüldükleri anlaşılmaktadır.

Yarı yarıya kültüre hâkimim. Kendimi yabancı hissettiğim çok oluyor. İnsanlara kendimi ifade etmemde bu durum beni etkiliyor. Özellikle boyut farkına göre etkiliyor, Türk komşularla aramızdaki kültürel farkla bütünleşemiyorum. Bu toplumda ayrışmama sebep olabiliyor. Bu durumun psikolojik yardım almada engel olması yüksek ölçüde mümkün. Çünkü nasıl yardım alınacağı ve ne şekilde ilerleyeceği konusunda aynı düşünce yok. Yardıma verilen değer farklı. Yardım veren de bizi değerli görmüyor olabilir. Çünkü biz sığınmacıyız onlar sığınmacıları kabul eden. Biz Arap'ız onlar Türk. (K-10*).

Buradaki kültüre ortalama seviyede kendimi dâhil hissediyorum. Bu fark beni çok etkiliyor. Bazen ne yapmaya çalıştıklarını aklım almadığımı hissediyorum. Bu psikolojik yardım almada da etkili olabilir. Çünkü dil, düşünceyi ifade etmenin aracıdır. Kültür de buna bağlı olduğu için psikolojik danışmayı da etkileyecektir. Aynı dili konuşan ve aynı kültürde olan birileri ancak yardım yapabilir. (K-16*)

Kendini açma beklentileri

Geçici koruma altındaki Suriyeliler ile gerçekleştirilen görüşmede ortaya çıkan temalardan beşincisi onların kendini açma beklentileridir. Bu tema onların; kendilerini açmadan bekledikleri çeşitli riskleri ve damgalanma endişelerini barındırmaktadır. Bu bağlamda katılımcılara; göç sonrası yabancılara yönelik kendilerini açma durumları, kendilerini açmaktan çekinceleri, kendilerini açmanın sonuçları ve damgalanma endişeleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Analiz edilen yanıtlar çerçevesinde, geçici koruma altındaki Suriyelilerde kendini açma beklentilerinin onların psikolojik yardım alma süreçlerinde önemli bir noktada olduğu anlaşılmıştır. Verilen yanıtlar doğrultusunda kendini açma beklentileri teması oluşturulmuş ve kendi içerisinde; algılanan risk ve damgalanma endişesi olarak iki alt temaya ayrılmıştır.

Algılanan risk

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engelleri etkileyeceği düşünülen kendini açma beklentilerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan ilk alt tema algılanan risk temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcılardan çoğunun (16 kişi) kendini açmadan beklenen çeşitli risklerin olduğunu ifade etmişlerdir. Bu riskler arasında güven eksikliği, tehdit edilme, zarar görme ve zorbalığa uğrama korkusu bulunmaktadır.

Yabancılarla çok fazla rahat bir şekilde iletişim kurduğum söyleyemem. İletişim kurmak zor olabiliyor. Hele bir yabancıya kendimi ifade etmek çok zor olur. Bunun pek çok riski var. Özel sırlarımı annem ve bazı güvenilir Suriyeliler dışında kimseye açmam. Çünkü bana bu özel sırlarımdan dolayı bana zarar verebilirler. Beni tehdit edebilirler. Ayrıca yabancı ortamlarda çok konuşmamayı tercih ederim. Bu aslında güven ile ilgili bir durum. Türkiye’de susmayı ve konuşmamayı öğrendim. (K-2*)

Yabancılarla rahatlıkla iletişim kuramıyorum. Yabancılara çok güvenemem. Kimse yabancı olduğumu hissetmesin diye kendimi gizliyorum. Yabancı olmak gerçekten burada zor. Özellikle Suriyeli olunca kötü gözlerle bakıyorlar. Bu beni çok huzursuz ediyor. (K-4*)

Yabancılara kendimi ifade etmem ilk başta oldukça zordu. Şimdi yine zor ama ilk baştaki gibi değil. Göç sürecinde yaralandığım, nereden ne şekilde ve ne zaman gelebildiğim ile ilgili haberleri paylaştığım kişiler oldu. Bu yüzden başıma gelmeyen kalmadı. Bir psikolojik danışmana anlatsam da farklı bir şey olmayacak. Belki beni yanlış anlayacak. Ama yine de durumun tam tersine halk ile bütünleşmeye çalışıyorum ama ortada Twitter’deki kışkırtma kampanyaları gibi Suriyelileri ilgilendiren sorunlar varken, bir yabancı tarafından zorbalığa uğrama korkusu dışında dışarı çıkmıyorum. Özellikle beni tanımayan veya tanımadığım sokaklarda dolaşmıyorum. Kendimi yabancı olduğum yerlerde ise asla açmıyorum. Bu bir risk oluşturuyor. (K-15*)

Damgalanma endişesi

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engelleri etkileyeceği düşünülen kendini açma beklentilerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde oluşturulan son alt tema damgalanma endişesi temasıdır. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcılardan iki kişi dışında hepsinin (17 kişi), psikolojik yardım alma nedeniyle kendini açmalarından kaynaklı damgalanma endişesi yaşayabileceklerini ifade ettiği görülmektedir. Verilen yanıtlar analiz edildiğinde geçici koruma altındaki Suriyelilerin özellikle sorunlu olarak görülmek istemediklerine yönelik güçlü bir algılarının olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak katılımcıların sınır dışı edilme korkuları, mahkûm edilme korkuları ve bazı haklardan mahrum bırakılma endişeleri yaşadıkları görülmektedir.

Normalde psikolojik danışmanlık alma durumunun toplum tarafından bilinmesinin olumsuz bir durum oluşturmaması lazım. Ama bu durum bizde böyle değil. Eğer ruhsal bir sorunum olduğunu düşünürlerse daha çok sorun yaşayabilirim. İnsanlar beni sorunlu olarak

görürse her şey daha kötü olabilir. Hapse atılabilirim. Okula alınmayabilirim. Sağlık sorunlarımla ilgilenilmeyebilir. Belki ülkeden bile gönderebilirler. (K-1**)

Hem Türkiye’de hem de Suriye’de bu bir sorun oluşturabilir. Çünkü deli gözüyle bakabilirler. Deli gözüyle baktıktan sonra onların yanına gönderebilirler. (K-2*)

Negatif şeylerin paylaşılması toplumda negatif olarak anılmaya sebep olur. Bir sığınmacının psikolojik destek aldığı bilinmesi hem yaşadığı yerdeki komşuları tarafından hem de çalıştığı yerde hem de ailesi tarafından ayıplanabilir. Akılsız olarak anılmasına sebep olabilir. (K-5**)

Bu hiç de normal değil, özellikle yeni bir hayat inşa etmek için mücadele eden biz Suriyeliler arasında. Çünkü bizi zaten sorunlu görüyorlar. Bir de psikoloğa gittiğimiz görseler bizi ülkeden dışarı atabilirler. (K-15*)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları göz önüne alındığında araştırmaya katılan geçici koruma altındaki Suriyelilerin hemen hemen hepsinin psikolojik danışmanlık hakkındaki bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve daha önce bir psikolojik danışma deneyiminin olmadığı görülmüştür. Ayrıca çoğunun psikolojik danışmanlık hizmetlerine ulaşma konusunda bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Literatür incelendiğinde benzer durumları ifade eden çalışmalar mevcuttur. Altınışik (2019) tarafından 467 geçici koruma altındaki Suriyeli üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada 367’sinin psikolojik danışmanlık hakkında bilgi sahibi olmadığı ve 427’sinin daha önce hiç psikolojik danışma deneyimi olmadığı görülmüştür. Gerçekleştirilen bu çalışmada da oran olarak benzer sonuçları ifade etmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik danışmanlık hakkındaki bilgi düzeylerinin düşük olması kültürel farklılıklarla ifade edilebilir. Zira Arap kültürünün hakim olduğu bölgelerde daha sık görüldüğü ifade edilen bazı uygulama ve kavramların ruh sağlığı sorunlarının tanımlanmasında ve algılanmasında olumsuz etkiye sebep olduğu bildirilmektedir (Zolezzi ve ark., 2018; Soheilian ve Inman, 2009). Bu açıdan düşünüldüğünde psikolojik danışmanlık hakkındaki bilgi düzeyinin düşük olmasının; yanlış dini öğretiler, kültürel kalıplar ve aile gelenekleri ile ilişkili olduğu söylenebilir (Dardas ve Simmons, 2015; Çiftçi, 2013). Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerle gerçekleştirilen bir çalışmada; dine bağlılık

ve inanç boyutu arttıkça inkâr başa çıkma yönteminin arttığı bildirilmiştir (Ulu ve Çelik, 2019). Yukarıda bahsi geçen çeşitli faktörler psikolojik danışmanlık hakkındaki düşük bilgi düzeyi ile yakından ilgilidir ve geçici koruma altındaki Suriyeliler için psikolojik yardım almanın önünde bulunan önemli bir engel olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu da; araştırmaya katılan geçici koruma altındaki Suriyelilerin çoğunun, göç süreci ile ilgili maruz kaldıkları olumsuz psikolojik durumların üstesinden gelebilmek için, sıklıkla kaçınma ve bastırma gibi işlevsel olmayan başa çıkma yöntemlerini işlevsel olarak görmesi durumudur. Özellikle katılımcılarda kaçınma davranışı sıklıkla görülmektedir. Kaçınma davranışının çoğunlukla travma mağdurunun bilinçli olarak yaptığı bir seçim olduğu (Şalcıoğlu, Başoğlu ve Livanou, 2003) göz önüne alındığında, geçici koruma altındaki Suriyelilerde de bu durumun benzer olduğu görülmektedir. Zira travma mağduru bireylerde travma durumunu anımsatan insanlardan, yerlerden ve durumlardan kaçma eğiliminin sıklıkla görülmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca bu bireylerde travma ile ilgili durum hakkında konuşmama veya bunu düşünmeme davranışları ön plana çıkabilmektedir. Bunlara ek olarak travmatik deneyimlere sahip olan bireylerin yaşadıkları bu ağır durumların, diğerleri tarafından anlaşılması için insanlardan uzak durma girişimleri olduğu da bilinmektedir (Kaptanoğlu, 2003). Araştırmanın katılımcılarının ifadeleri göz önüne alındığında bu durumun benzer olduğu söylenebilir. Benzer amaçlarla yürütülen araştırmalarda genel olarak stresli yaşam olaylarının arttığı durumlarda bireylerin psikolojik yardım arama eğilimlerinin de arttığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Özbay, 1996). Ancak geçici koruma altındaki Suriyelilerde bu durumun benzer olmadığı görülmektedir. Çeşitli risklerin varlığının geçici koruma altındaki Suriyelilerde çeşitli işlevsel olmayan başa çıkma yöntemlerine başvurmalarına sebep olabileceği düşünülmektedir. Zira travma mağdurlarının bilişsel yeniden yapılandırma çabalarına katılarak stres kaynağını değiştirmeyi veya onu görmezden gelmeyi amaçlayabildiği bilinmektedir. Stresli olayların kontrol edilemez olarak algılanması durumunda ise işlevsel olmayan başa çıkma stratejilerine başvurabilmektedirler (Lazarus ve Folkman, 1984).

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu da katılımcıların çoğunun kalabalık gruplar halinde yaşaması ve bunun da olumlu sosyal destek algısı oluşturduğudur. Bu durumun, geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önünde engel oluşturduğu görülmektedir. Nitekim Bağcı ve Canpolat (2019) tarafından Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki 163 Suriyeli ile gerçekleştirdiği bir çalışmada; katılımcıların yerel halk ile temasının özdeşleşme, kaygı ve sosyal kabul aracılığı ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma bulguları yerel halk ile temasın Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik olarak iyi oluşlarında etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca pozitif yönde temasın kaygı durumları ile negatif ilişkili olduğu da ifade edilmektedir. Bu bağlamda geçici koruma altındaki Suriyelilerin yerel halk ile pozitif yönde temasının onlarda olumlu duygulara sebep olduğu, negatif yönde temasın ise olumsuz duyguların ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir (Yanbolluoğlu, 2018). Bu durumun geçici koruma altındaki Suriyelilerde psikolojik yardım almayı etkileyebileceği düşünülmektedir. Suriyelilerin yerel halk ile sosyal temaslarının yetersiz olması ve destek arayışını güvendiği bu grup içerisinde gerçekleştirmesi kendi sosyal gruplarına daha fazla hâkim olması ile açıklanabilir. Zira bireylerin psikolojik yardım almalarını dolaylı veya doğrudan etkileyen durumlar söz konusudur (Komiya, Good ve Sherrod, 2000). Kişisel faktörler bu sürecin en başında gelmektedir (Fischer, 1983). Özellikle kolektif bilincin hâkim olduğu kültürlere dâhil bireyler, sosyal gruplara duygusal olarak daha fazla bağlı olmakta ve davranışlarını şekillendirirken ailelerini göz önünde bulundurmaktadırlar (Tata ve Leong, 1994). Bu popülasyonlarda bulunan bireylerin olumsuz değerlendirilme korkusu; duygularını ifade edebilmeleri ve kendini açmalarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bu durum onların psikolojik yardım almalarını da aynı oranda etkileyebilmektedir (Sue, 1994). Suriyelilerde de bu durumun benzer olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise araştırmaya katılan geçici koruma altındaki Suriyelilerin çoğunun, dil ve kültür farklılıklarını psikolojik yardımın önünde engel olarak görmeleridir. Dil probleminin geçici koruma altındaki Suriyelilerde psikolojik hizmetler açısından önemli bir yerde bulunduğu bilinmektedir (Akay, Hamamcı ve Kurt, 2018). Literatür ince-

lendiğinde benzer sonuçları ifade eden çalışmalar mevcuttur. Saechao ve arkadaşları (2012) tarafından 30 (Kamboçya, Doğu Avrupa, İran, Irak, Afrika ve Vietnam) mülteci üzerinde odak görüşmesi ile gerçekleştirilen bir çalışmada; mültecilerin stres faktörleri, damgalanma düzeyleri ve dil engelleri araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan bireylerin çoğunun dil engelleri nedeniyle psikolojik yardım alma eğilimlerinin düşük olduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda dil ve kültür engellerinin araştırmaya katılan bireylerde psikolojik yardım almayı geciktirdiği veya engellediği görülmüştür. Ayrıca katılımcılar, kendi ülkelerinde psikolojik tedavi almalarının çılgınca olduğunu ifade etmektedir. Gerçekleştirilen çalışmada geçici koruma altındaki Suriyelilerin özellikle dil faktörünü psikolojik yardımın önünde engel olarak gördüğü göz önüne alındığında ilgili araştırma ile örtüştüğü görülmektedir. Zira geçici koruma altında Suriyelilerden dil bilenlerin ve kültüre hâkim olanların haklarını savunmada ve imkânlarla ulaşmada daha avantajlı olduğu bilinmektedir (Gülyaşar, 2019). Bu bağlamda geçici koruma altındaki Suriyelilerde dil ve kültür faktörlerinin psikolojik yardım almalarını engelleyebildiği söylenebilir.

Araştırmanın son bulgusu ise araştırmaya katılan geçici koruma altındaki Suriyelilerin çoğunun kendini açmadan beklenen risk algılarının fazla olduğu ve sıklıkla damgalanma endişeleri yaşamalarıdır. Bu durum geçici koruma altında olmanın getirdiği sınır dışı edilme gibi algılanan tehlike durumları ve kültür kavramı ile açıklanabilir. Geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik yerel halkın söylemleri onların sosyal kabullerini ve dışlanma durumlarını etkileyeceği gibi sınır dışı edilme korkularını da etkileyebilmektedir (Gülyaşar, 2019). Shannon ve arkadaşları (2015) tarafından Burma, Butan, Somali ve Etiyopya'dan gelen 111 sığınmacı birey üzerinde gerçekleştirilen nitel bir çalışmada mültecilerin; siyasi baskılardan, göç sürecindeki acı verici deneyimlerden, utanç duygularından, ruh sağlığı ile ilgili bilgi eksikliklerinden, kültürel faktörlerden ve sınır dışı edilme korkularından dolayı psikolojik yardım alma nedeniyle sosyal damgalanma endişesi yaşadıkları bildirilmiştir. Ayrıca sığınmacı bireylerin kendilerini açma konusunda tedirginlik yaşadıkları ve yaşadıkları korku duygusu nedeniyle kendilerini gizledikleri ve acı deneyimlerini aktarmakta suskun kaldıkları bildirilmiştir. Zira Pak ve Elitsoy (2020) tarafından 243 katılımcı

cı ile gerçekleştirilen; ev sahibi bireyler ile Suriyeliler arasında yaşanan sosyoekonomik uyumsuzlukların araştırıldığı bir çalışmada, Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin yerel halk tarafından yüksek sosyoekonomik tehdit algısına maruz kaldığı ifade edilmiştir. Bu durumda geçici koruma altındaki Suriyelilerin damgalanma endişelerini etkilediği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu duruma bilgi eksiklikleri ve dil yetersizlikleri de eklendiğinde psikolojik yardım almanın önündeki engeller daha görünür hale gelebilmektedir. Zira Kiselev ve arkadaşları (2019) tarafından İsviçre’deki 30 Suriyeli mülteci üzerinde gerçekleştirilen nitel bir çalışmada; Suriyelilerde sosyo-kültürel engellerin daha belirgin olarak algılandığını ve bu bağlamda çok sayıda sosyo-kültürel engelle karşı karşıya oldukları görülmüştür. Ayrıca bilgi eksiklikleri, dil yetersizlikleri, farkındalık eksikliği ve kaynak eksikliğinin damgalanma endişesini arttırdığı bildirilmiştir. Ekonomik engeller ise kaynak eksikliğinin önemli bir boyutunu ifade etmektedir ve geçici koruma altındaki Suriyelilerin gözle görülür bir şekilde ekonomik zorluklar yaşadığı görülmektedir (Cengiz, 2018). Tüm bunlar Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım alma girişimlerini etkilediği düşünülmektedir. Ek olarak Suriyelilerin çoğunlukla psikolojik sorunları anlatmanın utanç verici olduğunu ifade ederek aile içerisinde kalması gereken mahrem sırlar olduğunu ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak, geçici koruma altındaki Suriyelilerin psikolojik yardım almalarının önündeki engellerin çeşitli temalar ışığında incelendiği bu çalışmada; psikolojik danışmanlık hakkındaki bilgi düzeylerinin, psikolojik sorunlarla başa çıkma yöntemlerinin, sosyal ağların, dil ve kültür farklılıklarının ve kendini açma beklentilerinin, geçici koruma altındaki Suriyelilerin yardım almalarında önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu konuda literatürde büyük bir boşluk bulunmaktadır. Bu çalışmanın bu alandaki literatürün zenginleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda araştırma yapmak isteyen araştırmacıların; araştırmanın temaları ve alt temalarını oluşturan her bir kategori üzerinde derinlemesine incelenme yapması da aynı oranda ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın bir sınırlılığı, bazı katılımcıların ilk görüşmede direnç oluşturması ve araştırmacıyı devlet yetkilisi olarak görerek sınır dışı edilme korkusu sebebiyle kendisini açmak istememesidir. Bu sınırlılığı bertaraf edebilmek için, örnekleme, onların destek aldıkları ve güvendikleri sivil toplum kuruluşlarının referansı ile ulaşılmıştır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı da kültür farklılıkları ve dil engelleridir. Veri toplama aşamasında tercüman aracılığı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda bazı soruların ve yanıtların tercüme aşamasında orijinalini kaybetmesi ihtimali göz önüne alınmıştır. Bu durumu önlemek için tercüme işlemi gerçekleştirilmeden önce tercümanlarla ön görüşmeler gerçekleştirilmiş ve tercüme sürecinin önemi vurgulanmıştır. Genel olarak araştırmanın tümünde çok kültürlü bir yaklaşım ile kültürel bilgi ve kültürel farkındalık alt boyutlarında hassasiyet gösterilmiştir.

Kaynakça

Ai, A. L., Peterson, C. & Uebelhor, D. (2002). War-related trauma and symptoms of posttraumatic stress disorder among adult Kosovar refugees. *Journal of traumatic stress, 15*(2), 157-160.

Akalm, A. T. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). **İstanbul** Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **İstanbul**.

Akay, S., Hamamcı, Z. & Kurt, M. (2017). Suriyeli öğrencilerle çalışan psikolojik danışmanların yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin uyguladıkları çözüm yollarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 1*(1), 23-47.

Akhtar, S. (2018). Göç ve Kimlik Kargaşa, Sağaltım ve Dönüşüm. İstanbul: Sfenks.

Altınışik, M. S. (2019). *Suriyeli sığınmacıların maruz kaldıkları stresli yaşam olayları ve algıladıkları sosyal desteğin psikolojik yardıma yönelik tutumlarına etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Amri, S. & Bemak, F. (2013). Mental health help-seeking behaviors of Muslim immigrants in the United States: Overcoming social stigma and cultural mistrust. *Journal of Muslim Mental Health*, 7(1).

Anstiss, H. & Ziaian, T. (2010). Mental health help-seeking and refugee adolescents: Qualitative findings from a mixed methods investigation. *Australian Psychologist*, 45(1), 29-37.

Bağcı, Ç. & Canpolat, E. (2019). Suriyeli sığınmacılarda Türklerle temas ve psikolojik iyi oluş ilişkisinde aracı değişkenler. *Nesne: Psikoloji Dergisi*, 7(15), 149-169.

Beltran, R. O., Llewellyn, G. M. & Silove, D. (2008). Clinicians' understanding of International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, 10th Revision diagnostic criteria: F62. 0 enduring personality change after catastrophic experience. *Comprehensive psychiatry*, 49(6), 593-602.

Byrow, Y., Pajak, R., McMahon, T., Rajouria, A. & Nickerson, A. (2019). Barriers to mental health help-seeking amongst refugee men. *International journal of environmental research and public health*, 16(15), 2634.

Cengiz, E. (2018). *Suriyeli ortaokul öğrencilerinin psikososyal uyum sorunları ile demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Central Intelligence Agency (2014), The World Factbook, Erişim adresi: <https://web.archive.org/web/20140624032324/https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>

Colucci, E., Minas, H., Szwarc, J., Guerra, C. & Paxton, G. (2015). In or out? Barriers and facilitators to refugee-background young people accessing mental health services. *Transcultural psychiatry*, 52(6), 766-790.

Davis, D. D. & Orendovici, T. (2006). Incidence of ozone symptoms on vegetation within a National Wildlife Refuge in New Jersey, USA. *Environmental Pollution*, 143(3), 555-564.

Dardas, L. A. & Simmons, L. A. (2015). The stigma of mental illness in A

rab families: a concept analysis. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, 22(9), 668-679.

Deane, F. P. & Chamberlain, K. (1994). Treatment fearfulness and distress as predictors of professional psychological help-seeking. *British Journal of Guidance & Counselling*, 22(2), 207-217.

Fischer, E. H. & Cohen, S. L. (1972). Demographic correlates of attitude toward seeking professional psychological help. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 39(1), 70.

Giacco, D., Laxhman, N. & Priebe, S. (2018). Prevalence of and risk factors for mental disorders in refugees. In *Seminars in cell & developmental biology* (Vol. 77, pp. 144-152). Academic Press.

Gülyaşar, M. (2019). Göçün dili: Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal kabul ve dışlama mekanizmalarının söylemsel biçimleri (Konya örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Konya.

Kaptanoğlu, C. (2003). Travma sonrası stres bozukluğunda tanı ve klinik özellikler. *T. Aker, ME Önder (editörler). Psikolojik Travma ve Sonuçları (ss: 79-89). İçinde. İstanbul: Epsilon.*

Kiselev, N., Pfaltz, M., Haas, F., Schick, M., Kappen, M., Sijbrandij, M. & Morina, N. (2020). Structural and socio-cultural barriers to accessing mental healthcare among Syrian refugees and asylum seekers in Switzerland. *European journal of psychotraumatology*, 11(1), 1717825.

Komiya, N., Good, G. E. & Sherrod, N. B. (2000). Emotional openness as a predictor of college students' attitudes toward seeking psychological help. *Journal of counseling psychology*, 47(1), 138.

Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer publishing company.

Messer, S. B. & Wampold, B. E. (2002). Let's face facts: Common factors are more potent than specific therapy ingredients. *Clinical psychology: Science and practice*, 9(1), 21-25.

Neuman L. W. (2012). Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yak-

laşım lar 1-2, Yayın Odası Yayıncılık, İstanbul.

Öz bay, Y. (1996). Üniversite öğrencilerinin problem alanları ile yardım arama tutumları arasındaki ilişki. *Ulusal Psikoloji Kongresi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul*.

Öz demir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde metodembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi üniversitesi sosyal bilimler dergisi, 11 (1)*, 323-343.

Pak H. & Elitsoy, Z. A. (2020). Socioeconomic Conflict between Host Community and Syrian Refugees in Urban Turkey: The Mediating Role of Political Trust. *Psikoloji Çalışmaları, 40(2)*, 579-597.

Sewilam, A. M., Watson, A. M., Kassem, A. M., Clifton, S., McDonald, M. C., Lipski, R. & Nimgaonkar, V. L. (2015). Suggested avenues to reduce the stigma of mental illness in the Middle East. *International Journal of Social Psychiatry, 61(2)*, 111-120.

Shannon, P. J., Wieling, E., Simmelink-McCleary, J. & Becher, E. (2015). Beyond stigma: Barriers to discussing mental health in refugee populations. *Journal of Loss and Trauma, 20(3)*, 281-296.

Steel, Z., Silove, D., Phan, T., & Bauman, A. (2002). Long-term effect of psychological trauma on the mental health of Vietnamese refugees resettled in Australia: a population-based study. *The Lancet, 360(9339)*, 1056-1062.

Sue, D. (1994). Asian-American Mental Health and Help-Seeking Behavior. *Journal of Counseling Psychology, 41(3)*, 292-295.

Salcioglu, E., Basoglu, M. & Livanou, M. (2003). Long-term psychological outcome for non-treatment-seeking earthquake survivors in Turkey. *The Journal of nervous and mental disease, 191(3)*, 154-160.

Tata, S. P. & Leong, F. T. (1994). Individualism-collectivism, social-network orientation, and acculturation as predictors of attitudes toward seeking professional psychological help among Chinese Americans. *Journal of Counseling Psychology, 41(3)*, 280.

Tinsley, H. E., Brown, M. T., de St Aubin, T. M. & Lucek, J. (1984). Re-

relationship between expectancies for a helping relationship and tendency to seek help from a campus help provider. *Journal of Counseling Psychology*, 31(2), 149.

Topkaya, N. (2011). *Psikolojik yardım alma niyetinin sosyal damgalama, tedavi korkusu, beklenen yarar, beklenen risk ve tutum faktörleriyle modellenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Topkaya, N., Albayrak, K. E., Bozkurt, İ. & Yurdusever, N. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Yardım Alma Niyetinin Yordayıcıları. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*, 21(2).

Ulu M. & Çelik, H. Suriyeli Mültecilerin Kullandıkları Başa Çıkma Yöntemleri ile Dindarlıkları Arasındaki İlişki. *Bilimname*, 2019(40), 273-311.

Vogel, D. L., Gentile, D. A. & Kaplan, S. A. (2008). The influence of television on willingness to seek therapy. *Journal of Clinical Psychology*, 64(3), 276-295.

Vogel, D. L., Wade, N. G. & Haake, S. (2006). Measuring the self-stigma associated with seeking psychological help. *Journal of counseling psychology*, 53(3), 325.

Vogel, DL. & Wester, SR (2003). Yardım istemek veya yardım istememek: Kendini ifşa etmenin riskleri. *Danışma psikolojisi dergisi*, 50 (3), 351.

Yanbolluoğlu, Ö. (2018). *Suriyeli mültecilere yönelik duygular ve algılanan sosyal mesafede, gruplararası pozitif ve negatif temas, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası tehdit ve gruplararası kaygının rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Yee, T., Ceballos, P. & Lawless, A. (2020). Help-Seeking Attitudes of Chinese Americans and Chinese Immigrants in the United States: The Mediating Role of Self-Stigma. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 48(1), 30-43.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi

Youssef, I., Okasha, T., Hussein, H. & El Shafei, A. (2005). Assessment of the causal belief of the worker of Suez Canal university Hospital and Faculty of Medicine In Ismailia about Schizophrenia. *Egypt. J. Psychiatry*, 24(2), 19-27.

Zolezzi, M., Alamri, M., Shaar, S. & Rankie, D. (2018). Stigma associated with mental illness and its treatment in the Arab culture: a systematic review. *International Journal of Social Psychiatry*, 64(6), 597-609.